

ЧУБАР Василь Васильович –
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики технологічної підготовки,
охорони праці та безпеки життєдіяльності
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID ID 0000-0002-5342-3547
e-mail: vchubar@meta.ua

ТРУБІНА Оксана Василівна –
студентка II курсу, групи ТН17М спеціальності
014.10 Середня освіта. Трудове навчання та технології
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID ID 0000-0003-4794-4706
e-mail: ksenia07021982@gmail.com

ПРОФЕСІЙНЕ СПРЯМУВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОБНИЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Під впливом науково-технічного прогресу в Україні відбуваються зміни в технологіях виробництва, які вимагають навчати й виховати молоде покоління здатне адаптуватися до сучасних умов життя, творчо мислити та досягати успіхів у професійній діяльності. Ці зміни ставлять нові завдання з удосконалення підготовки старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів до майбутньої трудової діяльності з формування соціально та професійно важливих компетентностей, володіння якими забезпечить їм оптимальну адаптацію до трудової діяльності в умовах інноваційного виробництва.

Відповідно до цього МОН України розробило низку нормативних документів спрямованих на послідовне використання у навчальному процесі особистісно зорієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів [1, 6, 10 та ін.]. Теоретиками і практиками профільного технологічного навчання ведуться пошуки й апробація прогресивних технологій у процесі підготовки старшокласників до професійної діяльності. Однак проблеми методики профорієнтаційної роботи виявляються недослідженими належним чином, зокрема якість профорієнтаційної роботи у процесі профільного технологічного навчання, яке має підготувати їх до професійного самовизначення та самореалізації у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему професійного самовизначення особистості у зв'язку з її життєвими перспективами та плануванням майбутнього досліджували М. Гінзбург, Л. Божович, Є. Головаха, А. Мудрик та ін. Професійне самовизначення особистості із соціальних позицій вивчали Т. Афанасьєва, Д. Фельштейн та ін. Взаємозв'язок професійного самовизначення із становленням та розвитком особистості аналізували Є. Клімов, М. Пряжніков та ін. Теоретичні та методичні засади професійної орієнтації учнів загальноосвітніх навчальних

закладів описано в працях А. Вайсбурга, Є. Павлютенкова, К. Платонова, В. Полякова, О. Сазонова, В. Симоненка, М. Тименка, Б. Федоришина, С. Чистякової, М. Янцура. Психолого-педагогічні та методичні засади реалізації особистісно-орієнтованого підходу в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи розробляли Г. Балл, І. Бех, О. Киричук, Г. Костюк, В. Крутецький, К. Платонов, В. Сухомлинський, М. Ярмаченко, Д. Тхоржевський. Над проблемою удосконалення профільного навчання учнів старшої школи працювали В. Гусев, О. Коберник, М. Корець, П. Лернер, Л. Липова, В. Мадзігон, Л. Оршанський, Л. Серебренников, П. Сікорський, В. Сидоренко, А. Цина, А. Терещук та ін. Науковцями досліджувались також різні аспекти формування готовності старшо-класників до трудової діяльності за різними профілями та спеціалізаціями (І. Андрощук, І. Андрощук, В. Бербець, О. Бялик, О. Савченко, В. Подоляк, А. Тарара, Б. Терещук, В. Туташинський, та ін.). Важливе значення мають дослідження науковців та педагогів-практиків у яких розкриваються різні аспекти удосконалення професійного спрямування старшокласників, зокрема, В. Зінченко, В. Харламенко «Вивчення професійної спрямованості учнів як одне із специфічних типових завдань вчителя трудового навчання», А. Скутін «Підготовка учнівської молоді до свідомого вибору професії на уроках трудового навчання у методичних поглядах академіка Д. Тхоржевського», І. Петрицін, В. Леськів «Профорієнтаційна робота в інформаційному суспільстві», Г. Пономаренко «Як класифікують професії з метою проф.-орієнтації», А. Терещук «Вплив технологічної підготовки на професійне самовизначення старшокласників», С. Ткченко «Професійне самовизначення школярів» та ін. Аналізуючи перспективи розвитку трудового навчання та попит ринку праці у зв'язку із становленням постіндустріального суспільства, Д. Кільдеров зазначає: «Успішною може стати тільки

така людина, яка матиме творче, креативне мислення. Попит на індивідуальність зростатиме, а роботодавці віддаватимуть перевагу працівникам спроможних генерувати нестандартні рішення, можливість виходу за рамки загально прийнятих алгоритмів» [3, с. 3]. Досліджуючи шляхи реалізації профільного технологічного навчання в старшій школі, М. Корець зазначав, що в «... переліку навчальних предметів та рекомендованих профілів просліджується великий дисбаланс у бік зменшення можливостей права вибору старшокласниками навчальних предметів для пропедевтичної підготовки їх до здобуття техніко-технологічних професій середньої, базової та вищої ланок» [7, с. 7].

Незважаючи на вагомні результати досліджень науковців, педагогів-практиків щодо теоретичного обґрунтування та методичного забезпечення профільного технологічного навчання старшокласників, поза їхньою увагою залишишається важлива проблема удосконалення підготовки учнів старшої школи у процесі профільного технологічного навчання до майбутньої трудової діяльності [2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12]. У зв'язку з цим ми зупинимось на окремому аспекті зазначеної проблеми пошуку шляхів удосконалення професійного спрямування старшокласників закладів загальної середньої освіти у процесі профільного навчання технологій виробництва.

Мета статті полягає у пошуках шляхів удосконалення професійного спрямування старшокласників закладів загальної середньої освіти у процесі профільного навчання технологій виробництва, які ще не мають належного наукового обґрунтування та навчально-методичного забезпечення.

Методи дослідження. У дослідженні використано взаємно пов'язані методи: вивчення, аналіз і систематизація нормативних документів, соціологічної, економічної, психологічної, педагогічної та методичної літератури; системний і проблемно-пошуковий методи для з'ясування шляхів удосконалення професійного спрямування учнів старшої школи у процесі профільного навчання технологій виробництва; формулювання висновків та перспектив подальших наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. При пошуках шляхів удосконалення професійного спрямування учнів старшої школи у процесі профільного навчання технологій виробництва оперуємо таким визначенням: це – послідовне коригування професійних намірів старшокласників на основі результатів діагностування психофізіологічних особливостей, навчальних досягнень та їхнє інформування про світ професій й потреби ринку праці. Крім того, приймемо до уваги що профільне навчання – це «... вид диференціації й індивідуалізації навчання, що дає змогу за рахунок змін у структурі, змісті й організації освітнього процесу повніше враховувати інтереси, нахили та

здібності учнів, їхні можливості, створювати умови для навчання старшокласників відповідно до їхніх освітніх і професійних інтересів і намірів щодо соціального і професійного самовизначення» [6, с. 3]. Основне завдання профільного навчання полягає у забезпеченні «... сприяння професійній орієнтації і самовизначенню старшокласників, соціалізації учнів...» [6, с. 4].

У пропонованому дослідженні орієнтуємось на положення, що ефективність професійного спрямування учнів старшої школи у процесі профільного технологічного навчання підвищиться, якщо під час навчального процесу забезпечуватиметься:

- діагностика інтересів, нахилів, здібностей, професійних запитів, а також їхніх психофізіологічних можливостей;
- інформування про світ професій, види професійного навчання та можливі напрямки подальшого професійного становлення;
- відстеження результатів навчальних досягнень та корегування на основі одержаних результатів вибір майбутньої професійної діяльності.

Для реалізації професійного спрямування старшокласників у процесі профільного технологічного навчання педагогічним працівникам необхідно здійснювати діагностику їхніх психофізіологічних особливостей для комплексного вивчення та виявлення професійно важливих якостей у контексті професійного самовизначення та вибору майбутньої професії. Для забезпечення послідовності й об'єктивності у вивченні професійно важливих якостей старшокласників необхідно керуватись планом. Він уможливить визначення їхніх нахилів, здібностей, мотивів, інтересів та навчальних досягнень, а також інші властивості, які характеризують можливості їхнього подальшого навчання обраній професії. Вважаємо, що такий план передбачатиме: діагностування здібностей; психофізіологічних властивостей; емоційно-вольових якостей; особливостей пізнавальних процесів; комунікативних можливостей; характеро-логічних властивостей тощо. Бажано для діагностування учнів під час навчального процесу використовувати різні профорієнтаційні діагностичні методики для об'єктивної оцінки рівня готовності старшокласників до оволодіння певної професії та подальших професійних перспектив [2, 11, 12 та ін.].

Результати діагностики професійно важливих якостей старшокласників, одержаних у процесі профільного технологічного навчання необхідно використовувати для коригування їхніх професійних намірів, комплектування груп для здійснення профільних проб у міжшкільних навчально-виробничих комбінатах, професійно-технічних навчальних закладах тощо. Такий підхід гарантує педагогам обґрунтовано підійти до професійного спрямування учнів старшої школи у процесі профільного навчання технологій виробництва й

допомогти старшокласникам оптимально обрати майбутню професію. Результати діагностування допоможуть старшокласникам визначитися з основним та резервним планом вибору професії. Урахувати вимоги щодо обраної професії та особливості професійного середовища, пов'язаного з нею й порівняти їх із власними психофізіологічними можливостями та іншими особистими якостями й знайти в разі необхідності альтернативні варіанти вибору подальшого професійного навчання [6, с. 9].

Реалізацію професійного спрямування старшокласників у процесі профільного технологічного навчання необхідно здійснювати з використанням інформаційного забезпечення, яке допоможе їм обґрунтовано обрати майбутню професію, а в разі необхідності скоригувати свій вибір. Професійне інформування має бути обов'язковим компонентом навчального процесу особливо перед завершенням профільного навчання та професійним відбором. Його можна здійснювати у процесі інформаційної бесіди, семінару, екскурсії тощо. Інформування старшокласників про професії пропонуємо починати з ознайомлення їх із класифікацією професій О. Є. Клімова: «Людина – природа», «Людина – техніка», «Людина – людина», «Людина – знак», «Людина – художній образ» та спектром професій, які входять до кожного з них [4]. Необхідно також ознайомити учнів із чинниками, що впливають на вибір майбутньої професії, зокрема, практикувати консультування з професійно орієнтації на тему: «Здоров'я і професія»; «Проблеми професійної придатності»; Здібності та опанування професією» тощо. Ознайомити старшокласників з інформацією про спектр професій пов'язаних з обраним для навчання профілем. Для підвищення ефективності професійного спрямування старшокласників бажано здійснювати пошук інформації про професійне навчання та професійну діяльність, пов'язану з ним, за допомогою мережі Інтернет (сайти, оголошення та ін.), засобів масової інформації, друкованої продукції тощо. Пропонуємо використовувати індивідуальну консультативну допомогу у виборі майбутньої професії. Професійно-інформаційне консультування старшокласників варто проводити постійно у процесі профільного технологічного навчання.

Зміст профільного навчання старшокласників технологій виробництва визначається навчальною програмою, в якій окреслено особливості навчально-пізнавальної діяльності вчителя технологій та учнів. Профільне навчання може здійснюватися в межах одного класу, або в групах з учнів різних класів навчального закладу, або різних загальноосвітніх закладів (освітній округ, МНВК, дистанційне навчання тощо). Основними формами профільного навчання є уроки, курси за вибором, гурткові заняття та різні форми позакласної роботи [6]. Реалізацію профільного технологічного навчання необхідно здійснювати із використанням

відповідного навчально-методичного забезпечення, яке сприяє підвищенню ефективності навчального процесу та професійного спрямування старшокласників. Програми профільного технологічного навчання передбачають вивчення старшокласниками навчальних модулів, спеціалізацій, а також професійну підготовку зокрема, проектування і конструювання, дизайн, транспорт, менеджмент, побутове обслуговування, народні ремесла тощо. Результатом профільного навчання має бути проект, тобто спроектований і виготовлений виріб чи послуга. Під час проектної діяльності учні опановують базові, ключові та предметні компетентності, а також їхні компоненти [1]. У старшокласників формуються уміння та навички трудової діяльності зі створення споживчої продукції та послуг у вигляді проектів від ідеї до їхнього втілення з урахуванням вимог дизайну, економіки та екології, розширення політехнічного кругозору. Вони опановують загальні трудові уміння та навички, а також й специфічні, що пов'язані з обраним профілем та його технологіями, зокрема, організація робочого місця, використання інструментів, обладнання, вимірювальних приладів, виконання вимог техніки безпеки та санітарних норм, культура праці тощо. Окрім того старшокласники ознайомлюються з основами сучасного виробництва та сферою послуг; розвивають самостійність і здатність вирішувати творчі завдання, що пов'язані з майбутньою професією. В учнів формується працьовитість, підприємливість, колективізм, відповідальність, порядність, культура поведінки та безконфліктного спілкування, дбайливе ставлення до природи та природних ресурсів, а також активна життєва позиція.

У процесі реалізації проекту старшокласники опановують основні поняття ринкової економіки, менеджменту і маркетингу та вміння застосовувати їх при реалізації власної продукції та послуг. Прикрашати вироби з урахуванням вимог дизайну та декоративно-прикладного мистецтва для підвищення їхньої конкурентної спроможності при реалізації. Отже, у процесі профільного навчання технологій виробництва в старшокласників формується широкий спектр знань, умінь і навичок, а також відбувається:

- розвиток та реалізація особистих задатків й здібностей;
- формування позитивної мотивації до творчої навчально-пізнавальної діяльності та інтересу до певної професії;
- ознайомлення з переліком професій, їхнім змістом та особливостями подальшого професійного навчання;
- усвідомлення профільного технологічного навчанням, як передумову вибору професії та професійного самовизначення.

Отже, відстежуючи якість опанування старшокласниками навчальної програми з профільного технологічного навчання вчитель

технологій має значні можливості на основі одержаних результатів оцінити їхню професійну придатність, а також формувати та коригувати їхній вибір майбутньої професії.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок.

Запропонований у даному дослідженні підхід до удосконалення професійного спрямування старшокласників у процесі профільного навчання технологій виробництва сприятиме послідовному використанню діагностики психофізіологічних особливостей та поглибленому інформаційному забезпеченню вибору майбутньої професії, а також використання результатів навчально-пізнавальної діяльності для коригування їхніх професійних намірів.

Подальші дослідження в цьому напрямку бажано спрямувати на пошук шляхів удосконалення:

– кваліфікації педагогічних кадрів з реалізації професійного спрямування старшокласників у процесі профільного навчання технологій виробництва;

– навчально-методичного забезпечення професійного спрямування учнів старшої у процесі профільного навчання технологій виробництва.

– форм і методів професійного спрямування старшокласників у процесі профільного навчання технологій виробництва.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України № 1392 від 23. 11 2011 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p> (Дата звернення 04. 11. 2018 р.).
2. Зінченко В. Вивчення професійної спрямованості учнів як одне із специфічних типових завдань учителя трудового навчання / В. Зінченко, В. Харламенко // Трудова підготовка в сучасній школі. – 2013. – №12. – С. 38-43.
3. Кільдеров Д.Е. Думки про трудове навчання та майбутнє української педагогічної освіти в Україні / Д.Е. Кільдеров // Трудова підготовка в рідній школі. – 2018. – №1. С. 2-3.
4. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения / Е.А. Климов. – Ростов н / Д.: Феникс, 1996. – 512 с.
5. Коберник О.М. Теорія і методика профільного технологічного навчання учнів в старшій школі: навчальний посібник / О.М. Коберник, А.І. Терещук. – Умань : ФОП Жовтий О.О. – 2013. 365 с.
6. Концепція профільного навчання в старшій школі. Наказ МОН № 1456 від 21 10 2013 року // Трудова підготовка в сучасній школі. – 2013. – № 10. – С. 2-10.
7. Корець М.С. Шляхи реалізації профільного технологічного навчання в старшій школі / М.С. Корець // Трудова підготовка в рідній школі. – 2017. – №2. – С. 5-8.
8. Сейтешев А.П. Пути профессионального становления учащейся молодежи: Профпедагогика / А.П. Сейтешев – М.: Высш. шк., 1988. – 336 с.
9. Терещук А.І. Вплив технологічної підготовки на професійне самовизначення старшокласників / А.І. Терещук // Трудова підготовка в сучасній школі. – 2013. – № 4. – С. 17-20.

10. Технології. Навчальна програма з технологій (рівень стандарту) для 10-11 класів загальноосвітніх шкіл. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1407 від 23 жовтня 2017 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58969/> (Дата звернення 04. 11. 2018 р.).

11. Ткаченко С.І. Професійне самовизначення школярів / С.І. Ткаченко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2009. – № 3. – С. 32-36.

12. Турищева Л.В. Психологічне супроводження профільного навчання / Л.В. Турищева – К.: Вид. група «Основа», 2007. – 144 с.

REFERENCES

1. *Derzhavnyy standart bazovoy i povnoy zahalnoy serednoy osvity. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy ot 23 lystopada 2011h №1392* [State standard of basic and full general secondary education. Resolution of Cabinet of Ministers of Ukraine from November, 23 of 2011h № 1392]. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p> [in Ukrainian].
2. Zinchenko, V., & Harlamenko, V. (2013). *Vyvchennia profesiiroi spriamovanosti uchniv iak odne iz spetsyfychnykh typovykh zavdan uchytelia trudovoho navchannia*. [Studying of professional orientation of pupils as one of specific typical tasks of the teacher of labor training] *Trudova pidhotovka v suchasniy shkoli* [in Ukrainian].
3. Kilderov, D. E (2018). *Dumky pro trudove navchannia ta maybutnie ukraynskoy pedahohichnoy osvity v Ukraini*. [Thoughts of labor training and the future of the Ukrainian pedagogical education in Ukraine]. *Trudova pidhotovka v ridniy shkoli* [in Ukrainian].
4. Klimov, E. A. (1996). *Psikhohohiia professionalnoho samoopredeleniia*. [Psychology of professional self-determination]. Rostov na / D. [in Russian].
5. Kobernik, O. M., & Tereshchuk, A. I. (2013). *Teoriia i metodika profilnoho navchannia v starshiy shkoli: navchalnyy posibnik*. [The theory and a technique of profile technological training studying at high school: manual]. Uman. [in Ukrainian].
6. *Kontsepsiia profilnoho navchannia v starshiy shkoli. Prikaz MON vid 21 zhovtnia 2013h №1456*. [Order Department of education and science from october 21. 2013h № 1456. «The concept of profile training in high school. Labor preparation at modern school». [in Ukrainian].
7. Korets, M. S. (2017). *Shliakhy realizatsii profilnoho tekhnolohichnoho navchannia v starshii shkoli*. [Ways of realization of profile technological training in high school]. *Trudova pidhotovka v ridniy shkoli*. [in Ukrainian].
8. Seyteshev, A. P. (1988). *Puti professionalnoho stanovleniia uchashchisia molodezhi: Profpedahohika*. [Ways of professional formation of the studying youth: Professional pedagogics]. Moscow. [in Russian].
9. Tereshchuk, A. I. (2013). *Vplyv tekhnolohichnoi pidhotovky na profesiyne samovyznachennia starshoklasnykiv*. [Influence of technological preparation on professional self-determination of seniors]. *Trudova pidhotovka v suchasniy shkoli*. [in Ukrainian].
10. «*Tekhnolohii. Navchalna programa z tekhnolohii (riven standartu) dlia 10-11 klasiv zahalnoosvitnikh shkil. Nakaz Ministerstva osvity i nauky*». № 1407 vid 23 zhovtnia 2017 roku. [«Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No 1407 of October 23 2017. Technologies. The training program from technologies (standard level) for 10-11 classes of comprehensive schools»]. Retrieved from <https://osvita.ua/school/program/program - 10-11/58969/> [in Ukrainian].

11. Tkachenko, S. I. (2009). *Profesiine samovyznachennia shkoliariv* [Professional self-determination of school students]. *Trudova pidhotovka v zakladakh osvity*. [in Ukrainian].

12. Turishcheva, L. V. (2007). *Psykhologichne suprovodzhennia profilnoho navchannia*. [Psychological maintenance of profile training]. Kyiv. [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Чубар Василь Васильович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Наукові інтереси: профільне навчання старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів технологій виробництва.

Трубін Олександра Василівна – студентка II курсу, групи ТН17М спеціальності 014. 10 Середня освіта Трудове навчання та технології, Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Наукові інтереси: теорія та методика трудового та технологічного навчання учнів загальноосвітньої школи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Chubar Vasily Vasilyevich - the candidate of pedagogical sciences, the associate professor, the associate professor of the theory and a technique of technological preparation, labor protection and health and safety of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of research interests: profile training of seniors of general education educational institutions of production technologies.

Trubina Oksana Vasilevna - the student II course, ТН17М group of specialty 014.10 Secondary education. Labor training and technologies of physical and mathematical faculty of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of research interests: theory and technique of labor and technological training of pupils of comprehensive school.

Дата надходження рукопису 25.11.2018 р.

Рецензент – д.пед.наук, професор Садовий М.І.

УДК 371.15

ЧУМАК Микола Євгенійович –

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та методики викладання фізики та астрономії

Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

ORCID ID 0000-0002-9956-9429

e-mail: chumak.m.e@gmail.com

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ХАРАКТЕР РОЗВИТКУ ОСВІТИ У РОЗРІЗІ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОСТІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Домінування у світовій політиці цивілізованих країн світу гуманістичної зорієнтованості сфери послуг, передбачає необхідність переосмислення історико-педагогічних витоків цінних ідей, націлених на розкриття характерних особливостей розвитку освіти у міждисциплінарному розрізі. Така високоідейність дотична до ключової мети діяльності соціальних інститутів – навчання, виховання та розвитку представників підростаючого покоління. У цьому ключі, ціннісні виміри міжпредметної наповненості теоретичної спадщини різних дослідників виявляються, передусім, у їх духовній багатогранності та ціннісній зорієнтованості на реалізацію пріоритетних завдань кожної держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти досліджуваної проблематики знаходимо у працях В. Андрущенко, В. Євтуха, В. Сиротюка, Т. Завгородньої, Л. Вовк, О. Сухомлинської, Т. Дудки та ін. Проте, досі мало вивченим залишається питання багатогранності історико-педагогічного характеру розвитку освіти у міждисциплінарному ключі, «крізь призму» низки

авторських підходів до досліджуваної проблематики в історіософському контексті.

Метою статті є розкриття історико-педагогічної наповненості освіти у контексті міждисциплінарності.

Методологічним інструментарієм дослідження виступив хронологічно-змістовний, поетапно-проблемний, історико-педагогічний та порівняльний методи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Будь-який дослідницький синтез міжпредметних взаємодій за своєю суттю є продуктом міжцивілізаційного дискурсу по ключовим віхам історичного розвитку тієї чи іншої науки. У зв'язку з цим, вважаємо доцільним централізувати дане дослідження на аналізі феномена «освіта», оскільки у рамках пошуку шляхів варіативного реформування сучасного навчально-виховного процесу найціннішим, на наш погляд, є відрефлексування цілісного (міжнаціонального) характеру розвитку освіти, який дозволяє рельєфно відтінити усі аспекти вітчизняного історико-педагогічного поступу.

Сама процедура відрефлексування транскордонності поліциплінарних практик, у нашому дослідницькому ключі, розпочинається із